نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال پنجم، شماره دوم، نیمسال دوم تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵
مقاله مروری

توسعه و بهبود آموزش و یادگیری از طریق یادگیری ترکیبی

کریم سواری[۱]، مریم فلاحی[۲*]

چکیده

مقدمه: امروزه آموزش‌های الکترونیکی درحال جایگزینی با شیوه‌های سنتی است. از طرفی تحقیقات نشان داده که آموزش‌های الکترونیکی نیز دارای محدودیت‌های خاص خود هستند و نمی‌توانند کاملا جایگزین آموزش سنتی شوند. بنابراین باوجود مزایا و معایب هر دو، متخصصان امور آموزشی سعی می‌کنند، روش‌های مختلف را باهم ترکیب کنند و معتقدند که یادگیری ترکیبی، یک رویکرد اثربخش برای حل این مشکلات است. هدف مقاله حاضر معرفی رویکرد یادگیری ترکیبی و بررسی میزان اثربخشی آن در فرآیند آموزش و یادگیری بود.

روش: این مقاله از نوع مروری است. جهت گردآوری اطلاعات از موتورهای جستجوگر و پایگاه داده‌های معتبر از جمله Magiran, Noormags, Science Direct, Google Scholar و مطالعات کتابخانه‌ای و جستجو در کتب و مقالات منتشره، استفاده شده است، که در طی این فرآیند ۴۸ منبع مرتبط، در بازه زمانی ۱۹۹۳-۲۰۱۰ یافت شد و از ۳۳ منبع استفاده گردید.

یافته‌ها: یادگیری ترکیبی با داشتن مزیت‌های هر دو رویکرد آموزش (سنتی و الکترونیکی) یک رویکرد موثر برای افزایش اثربخشی یادگیری، سهولت دسترسی به مواد آموزشی و افزایش اثربخشی هزینه‌ها می‌باشد. همچنین به دلیل ارایه فرصت‌های مختلف به منظور یادگیری، موجب آن می‌شود که درکنار افزایش جذابیت آموزش، به تفاوت‌های فردی فراگیران نیز به طور مناسبی توجه شود، زیرا همه افراد به یک شیوه یاد نمی‌گیرند و به همین دلیل استفاده از روش‌های مختلف برای آموزش ضروری به نظر می‌رسد.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های مطالعه، شیوه ترکیبی در آموزش، آزادی‌عمل وسیع‌تری را در بهره‌مندی از محیط‌های آموزشی در اختیار کارشناسان آموزشی قرار می‌دهد و از این طریق موجب توسعه و بهبود آموزش و یادگیری می‌گردد؛ لذا توصیه می‌گردد اساتید از این روش هم در آموزش خود استفاده نمایند.

کلمات کلیدی: یادگیری ترکیبی، یادگیری الکترونیکی، آموزش، یادگیری.

مقدمه

امروزه فناوری اطلاعات با همه تحولات و تأثیراتش در تمام عرصه‌ها، یکی از ضروری‌ترین ابزارها در صحنه آموزش محسوب می‌شود. نیازهای روزافزون مردم به آموزش، دسترسی نداشتن آنها به مراکز آموزشی، کمبود امکانات اقتصادی، کمبود آموزش‌گران مجرب و هزینه‌های زیادی که صرف آموزش

۱ـ دانشیار، گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه پیام نور.
آدرس الکترونیک: K_Sevari@pnu.ac.ir
۲ـ کارشناس ارشد، تکنولوژی آموزشی، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی (*نویسنده مسئول).
آدرس الکترونیک: Falahi.maryam8@gmail.com

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]

می‌شود، متخصصان را برآن داشت که با کمک فناوری‌های اطلاعات، روش‌های جدیدی برای آموزش ابداع کنند که هم اقتصادی و باکیفیت باشد و هم بتوان با استفاده از آن به‌طور همزمان جمعیت کثیری از فراگیران را تحت آموزش قرار داد (۱). هزاره سوم میلادی، عصر تغییر و تحولات شتابنده است و جهان امروز شدیداً تحت تاثیر تغییرات تکنولوژیک قرار دارد. یکی از حوزه‌هایی که به شدت تحت تاثیر این تغییرات قرار گرفته است، حوزه آموزش و یادگیری است. به‌طوری که امروزه، آموزش الکترونیکی یکی از پویاترین روش‌های مطرح برای ارایه خدمات آموزشی درآمده است. آموزش الکترونیکی فرصت‌های بی‌شماری را برای یادگیری افراد فراهم می‌کند که قبلاً امکان‌پذیر نبود. از این طریق شانس یادگیری از یک دانشگاه مشهور و معتبر امکان‌پذیر می‌شود، نیازی به تغییر در شیوه زندگی فراگیر وجود ندارد و موجب ترک شغل یا مهاجرت وی یا خانواده‌اش نمی‌شود و امکان دستیابی نامحدود به اطلاعات را فراهم می‌کند (۲). با تکنولوژی‌های آموزش الکترونیکی، آنها می‌توانند هر کاری را در هر زمان و مکان که مناسب باشد انجام دهند. تکنولوژی این امکان را به وجود می‌آورد که بتوان آموزش را در مکان‌های مختلف برای کارکنان فراهم کرد و از دسترسی پیداکردن همه آنان به مطالب آموزشی اطمینان حاصل کرد و همچنین از هزینه‌های اضافی آوردن مربی یا فرستادن فراگیران به بیرون از شهر برای فراگیری برنامه‌های آموزشی جلوگیری می‌کند (۳). با وجود تمامی مزایایی که برای آموزش الکترونیکی برشمرده شد، اما امروزه نتایج تحقیقات نشان دادند که این نوع آموزش‌ها نیز محدودیت‌های خاص خود را دارد. تاینرمن معتقد است که بیان این سخن که آموزش سنتی و کلاسی کاملاً قدیمی شده و هیچ ارزشی ندارد، کاری ساده است؛ اما همه نشانه‌ها حاکی از این است که اگرچه یادگیری الکترونیکی محاسن زیادی دارد اما این به این معنا نیست که یادگیری کلاسی به پایان راه خودش رسیده است. یادگیری الکترونیکی نیز ضعف‌ها و محدودیت‌های خاص خود را دارد (۴). درواقع امروزه معلوم گشته است که جایگاه استفاده از یادگیری الکترونیکی در آموزش آنگونه که سروصدا به پا کرده است در مقام عمل و تاثیر، فعلاً چندان قابل توجه نیست و آموزش‌های الکترونیکی نیز از نبود تعامل انسانی مناسب، تاخیر در بازخورد، تعویق در یادگیری غیرهمزمان و کمبود انگیزش برای خواندن مواد الکترونیکی آنلاین، رنج می‌برد (۵، ۶، ۷).

بسیاری از متخصصان آموزش سعی می‌کنند تا روش‌های مختلف را با هم ترکیب کنند و معتقدند که یادگیری ترکیبی یک رویکرد امیدبخش برای حل این مشکلات است (۸) و با این رویکرد می‌توان مزیت‌های هر دو نوع آموزش الکترونیکی و آموزش سنتی را داشت (۹). تمایل کنونی به آموزش ترکیبی شاید همان گرایش ۳۰سال گذشته آموزش و مهارت‌آموزی در استفاده از تکنولوژی باشد (۱۰). آموزش ترکیبی برای اولین بار به عنوان موج دوم آموزش‌های مجازی، توسط مارش (Marsh) و دیگران در سال ۲۰۰۳مطرح شده است (۱۱). یادگیری تلفیقی، اصطلاح مناسبی است که برای توصیف دامنه وسیعی از استراتژی‌های یادگیری و تدریس به کار می‌رود. با وجود این، توافق اندکی در تعریف آن وجود دارد، یک جست‌وجو در پژوهش‌های انجام شده در این زمینه تنوع و گستردگی تفسیرها از آموزش تلفیقی را روشن می‌سازد. هینزه و پراکتر (Hienze & Practer)، یادگیری که با ترکیب اثربخش الگوهای مختلف انتقال، الگوهای متنوع تدریس و سبک‌های یادگیری تسهیل می‌شود را آموزش تلفیقی می‌دانند. آنها معتقدند برای اثربخشی دوره‌های تلفیقی رعایت این نکات لازم است: ایجاد تعادل بین فعالیت‌های کلاسی و فعالیت‌هایی که قرار است دانش‌آموزان بیرون از کلاس درس انجام دهند، تاکید بر مسایل عملی مثل یادگیری مبتنی بر پروژه و درنظر گرفتن یک سیستم حمایتی، مخصوصاً برای معلمانی که برای اولین بار یادگیری تلفیقی را تجربه می‌کنند (۱۲). یادگیری ترکیبی با مکمل قرار دادن نقاط قوت و ضعف

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]

آموزش الکترونیکی و چهره‌به‌چهره، موجب بهتر شدن تعامل در محیط‌های آموزشی، انعطاف‌پذیری و اثربخشی بیشتر می‌شود و فاصله یادگیری و عمل را کم می‌کند و راه‌حلی مناسب برای بالا بردن کیفیت آموزشی است (۱۳، ۱۴). یادگیری ترکیبی یک اصطلاح نسبتاً جدید است اما مفهوم آن برای چندین دهه است که در حوزه‌هایی مانند آموزش مجازی وجود داشته است (۱۵). به طور کلی، اصطلاح یادگیری ترکیبی به نسل سوم از سیستم‌های آموزش از دور اطلاق می‌شود (۱۶). بنابراین، یادگیری ترکیبی هم در زمینه آموزش‌های صنعتی و سازمانی و هم در زمینه آموزش و پرورش به طور سریعی در حال رشد است و بیشتر موسسات آموزشی و سازمان‌ها برای ارایه خدمات بهتر به فراگیران‌شان، از رویکرد یادگیری ترکیبی استفاده می‌کنند (۱۷). یادگیری ترکیبی، همچنین تحت عنوان یادگیری هایبرید یا آمیخته نیز نامیده می‌شود و به طور کلی تعاریف متعددی از این اصطلاح وجود دارد (۱۸). گاریسون و وازن (Garrison & Vaughan)، یادگیری ترکیبی را به عنوان ادغام اندیشمندانه یادگیری الکترونیکی و یادگیری چهره‌به‌چهره تعریف کرده‌اند (۱۹). دایره‌المعارف علوم و تکنولوژی نیز یادگیری ترکیبی را به عنوان رویکردی که روش‌های مختلف آموزشی از قبیل یادگیری آنلاین و یادگیری سنتی (رو در رو) را با هم ترکیب می‌کند (۲۰).

یادگیری ترکیبی، دارای مزایای بسیاری در برنامه‌های آموزشی و کارآموزی است. برسین (Barsine)، بیان می‌کند که یادگیری ترکیبی، یک ابزار کسب‌وکار قدرتمندی است که تاثیر چشمگیری روی سازمان‌ها دارد (۲۱). یک بررسی انجام شده در موسسات آموزش‌عالی انگلستان نشان داد که۹۴٪ از اساتید دانشگاه معتقدند که یک ترکیب از تدریس آنلاین و تدریس مبتنی بر کلاس درس، موثرتر از تدریس صرف کلاسی است و همچنین ۸۵٪ از آنها، تکنولوژی‌های یادگیری را به عنوان ابزاری برای بهبود دستیابی به آموزش می‌دانند (۲۲). یکی دیگر از مزیت‌های یادگیری ترکیبی این است که استفاده از تکنولوژی مرزهای فیزیکی کلاس درس را گسترش می‌دهد؛ دسترسی به محتوی و منابع یادگیری را فراهم می‌کند و توانایی مربیان برای دریافت بازخورد از پیشرفت یادگیرندگان را بهبود می‌بخشد و همچنین یادگیری ترکیبی فرصت‌های چندگانه‌ای را برای ارتباطات، همکاری، تعاملات و کنترل یادگیری ارایه می‌کنند (۲۳). بنابراین، یادگیری ترکیبی این امکان را فراهم می‌آورد که با استفاده از این روش‌های چندگانه بتوان به اهداف دوره‌های آموزشی دست یافت. یادگیرندگان می‌توانند به صورت خودآموز پیشرفت کنند و حتی بخش‌هایی از برنامه‌های دوره آموزشی را دوباره تکرار کنند (۸، ۲۴، ۲۵). مزایای دیگر یادگیری ترکیبی عبارتنداز: هزینه‌های پایین‌تر، بهبود آموزش و پرورش و افزایش تعاملات (۱۷، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹).

جهت اثربخش بودن یک دوره یادگیری ترکیبی، طراحان آموزشی و برنامه‌ریزان آموزشی و درسی هنگام طراحی این دوره‌ها، باید اصول و قوانینی را مدنظر قرار دهند:

طراحی ترکیب: یک دوره ترکیبی طراحی‌شده خوب از روش‌های تدریس می‌تواند تجارب یادگیری درخور را برای اکثر فراگیران فراهم آورد. در طراحی یک دوره یادگیری ترکیبی، مشخصات فراگیران باید به درستی مورد توجه قرار گیرند که این امر شامل مقدار زمانی که آنها نیاز دارند تا به آموزش دسترسی پیدا کنند و موارد مرتبط دیگر می‌شود.

انعطاف‌پذیری زمان: قابلیت انعطاف برنامه زمانی برای دستیابی به موفقیت، یک امر حیاتی است. در دسترس بودن سیستم، افراد را قادر می‌سازد تا افراد هر زمانی که آماده هستند و زمان لازم را دارند مطالعه کنند.

ترکیب رسانه‌ها و سبک‌های یادگیری: انعطاف‌پذیری در فرمت‌های رسانه‌ها، تجارب یادگیری بهینه را براساس اولویت‌های فردی فراهم می‌کند. برای انتخاب صحیح روش‌ها و قالب‌ها، سبک‌های یادگیری و سطح آموزش مخاطبان و همچنین انگیزش فراگیران باید به درستی مطرح شده باشد.

حمایت از فراگیران: بازخورد از جانب مربیان، کارشناسان

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]

موضوع مهارت و همچنین حمایت‌های فنی و استدلالی از فراگیران نیاز است ساعت برای آنها ارسال شود و این پاسخ به ۲۴ تا ظرف مدت موقع می‌تواند این حس را برای فراگیران فراهم آورد که در پشت محیط آنلاین، شخصی وجود دارد که می‌تواند به آنها بازخورد دهد و کمک کند.

پشتیبانی اجرایی: یادگیری ترکیبی نیز مانند هر تغییر مهم دیگر در محیط کسب‌وکار و محیط‌های آموزشی نیاز به پشتیبانی اجرایی دارد.

محتوی: نوع و کیفیت محتوی یادگیری، برای موفقیت یک امر ضروری است. یک بخش مهم از انتخاب محتوی مناسب تصمیم‌گیری درباره این امر است که آیا فعالیت‌های یادگیری توانایی آگاه کردن فراگیران، توسعه مهارت‌ها و ایجاد شایستگی‌ها را دارد (۳۰، ۳۱، ۳۲).

با توجه به پژوهش‌های صورت گرفته، سیستم آموزش ترکیبی به لحاظ اعمال انعطاف‌پذیری در فرآیند یادگیری و قابلیت بهره‌گیری از مزایای هر دو روش آموزش حضوری و الکترونیکی توانسته رضایت مدرسین و دانشجویان را نسبت به خود جلب نماید. بنابراین هدف این پژوهش به دین‌گونه تنظیم گشته است: گذری بر یادگیری ترکیبی از آن جهت که باعث توسعه و بهبود آموزش و یادگیری می‌شود. هدف کلی مطالعه حاضر، مروری گذرا بر یادگیری ترکیبی، به منظور توسعه و بهبود دادن آموزش و یادگیری است.

روش پژوهش

این مقاله از نوع مروری تشریحی و کتابخانه‌ای است. جهت گردآوری اطلاعات متناسب با هدف پژوهش، از موتورهای جستجوگر و پایگاه داده‌های معتبر از جمله ,Magiran Noormags, Scientific Information Database, Science Direct, Google Scholar و مطالعات کتابخانه‌ای و جستجو در کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات علمی منتشره، با کلیدواژه‌های یادگیری ترکیبی، یادگیری الکترونیکی، یادگیری تلفیقی استفاده شده است، که در طی این فرآیند ۴۸ منبع مرتبط با موضوع یادگیری ترکیبی و مفاهیم مرتبط با آن، در بازه زمانی ۱۹۹۳تا ۲۰۱۰ یافت شد ولی بنا به هم‌پوشی بسیار زیاد منابع با یکدیگر از ۳۳ منبع استفاده گردید.

یافته‌ها

کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش سبب شده است تا محیط‌های آموزشی به سوی مجازی شدن سوق داده شوند. این امر با وجود فرصت‌های بی‌شماری که به وجود می‌آورد، یک مشکل عمده در آموزش به طور اعم و آموزش الکترونیکی به طور اخص ایجاد می‌کند و آن؛ عدم ارتباط و تعامل حضوری بین یاددهنده و یادگیرنده است. از آنجایی که وجود تعامل حضوری در یادگیری الکترونیکی به ویژه در بعضی دروس عملی که به‌طور جدی به آزمایشگاه‌ها و رسانه‌های مختلف متکی هستند، از ضروریات می‌باشد، این مشکل بیش از پیش جلوه‌گر می‌شود. راه‌حلی که آموزش الکترونیکی برای مواجه با این مشکل اتخاذ نموده است "رویکرد یادگیری ترکیبی" است. آموزش ترکیبی به‌طور کلی به معنای به‌کارگیری بیش از یک روش، راهبرد، تکنیک یا رسانه در امر آموزش، جهت ارائه محتوا و مطالب آموزشی است. به کارگیری شیوه ترکیبی در آموزش، آزادی‌عمل و بینش وسیع‌تری را در بهره‌مندی از ابزار و محیط‌های آموزشی در اختیار کارشناسان آموزشی قرار می‌دهد. یادگیری ترکیبی به اساتید این اجازه را می‌دهد تا حضور متعادلی در کلاس‌های حضوری و برخط داشته باشند، به گونه‌ای که مولفه‌های برخط به طور طبیعی سبب افزایش یادگیری کلاس‌های سنتی گردند که بر طبق گفته مارتین (Martin)، این امر سبب دستیابی به تجربه یادگیری معنادار خواهد شد (۳۳).

نتیجه‌گیری

اهمیت موضوع یاددهی- یادگیری و تقاضای روزافزون برای

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]

دسترسی به امر آموزش از یک طرف و از طرف دیگر تاکید بر اثربخش بودن آموزش، ضمن کاهش هزینه‌های آن، یکی از چالش‌های پیشروی همه سازمان‌های آموزشی است. بدون تردید، ظهور فناوری‌های نوین آموزشی و پیدایش آموزش الکترونیکی، نوید فراهم کردن این فرصت‌ها را به ما داده است اما این به تنهایی باعث ایجاد یادگیری عمیق و موثر نمی‌شود و آموزش الکترونیکی نیز با وجود تمامی مزایایی که دارد، دارای محدودیت‌های خاص خود از قبیل: افزایش هزینه‌های اولیه نسبتاً بالا، محدودیت دسترسی همگان در بهره‌برداری و دسترسی به رایانه و خدمات جانبی آن، محدودیت اعمال مدیریت و نظارت بر منابع آموزشی و هدایت نظام‌یافته آنها، محروم ماندن فراگیران در بهره‌مندی از روابط اخلاقی و تربیتی بین معلمان و فراگیران و کم بودن پهنای باند در ارسال چندرسانه مطالب آموزشی است. از طرف دیگر، آموزش‌های سنتی (رودررو) نیز در کنار محدودیت‌هایی که دارند، دارای مزایایی از قبیل کمک مربی برای فراگیری محتوی و تشویق یادگیری، برقراری ارتباط بین تجارب گذشته و حال فراگیران، سرعت بخشیدن تسهیل گر در فرآیند کسب معلومات و دریافت بازخورد از طریق دیگران هستند و نمی‌توان به طور کامل آنها را کنار گذاشت و از رویکرد آموزش الکترونیکی صرف استفاده کرد. بنابراین، باتوجه به مزایا و محدودیت‌های هر دو نوع آموزش سنتی و الکترونیکی، پدیده یادگیری ترکیبی به وجود آمده است که در مقاله حاضر به طور مختصر به آن پرداخته شد. با توجه به ادبیات بحث شده در این مقاله و از آنجایی که با رویکرد یادگیری ترکیبی مزیت‌های هر دو رویکرد آموزشی را می‌توان داشت، این رویکرد به طُرق مختلف می‌تواند در فرآیند آموزش و یادگیری موثر واقع شود که برخی از این عوامل شامل بازخورد سریع از جانب مربی به دانش‌آموز، افزایش تعاملات انسانی و انعطاف‌پذیری در آموزش است. علاوه براین، رویکرد یادگیری ترکیبی از لحاظ مسایل مالی و هزینه‌ها نیز در تمامی سازمان‌های آموزشی دارای اولویت است؛ مثلاً برخی از فعالیت‌های عملی از پیچیدگی زیادی برخوردارند و نمی‌توان آنها را به صورت حضوری و رودررو در کلاس درس به فراگیران آموزش داد؛ بنابراین یادگیری ترکیبی این امکان را فراهم می‌آورد که اینگونه فعالیت‌ها را در محیط کامپیوتری شبیه‌سازی نمود تا با هزینه، زمان و ریسک کمتری موضوع را به فراگیران آموزش داد. لذا می‌توان نتیجه گرفت که استفاده از این رویکرد درحال ظهور در آموزش، صرفاً یک مد نبوده، بلکه ضرورتی است که از سویی موجب افزایش اثربخشی دوره‌های آموزشی و از طرفی کاهش هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم آموزش می‌شود. درحال حاضر ما در آموزش‌و پرورش به جهت امتناع و ترجیح روش‌های آموزشی پیشین نیازمند ایدئولوژی هستیم که لزوم تحولات را حمایت و قابلیت تطبیق با تحولات جامعه را داشته باشد و با ایجاد تحولات اطلاعاتی-ارتباطی در سیستم خود بتواند فرصت‌های فراوانی را برای تدریس و آموزش در همه زمینه‌ها و همه سطوح فراهم نماید. تاکید ما بر آن است که از تکنولوژی‌ها به طور صحیح استفاده گردد که مسئولیت این امر بر عهده سیاست‌گذاران آموزشی و کارکنان اجرایی این نظام می‌باشد.

References

۱- فرهادی، رضا. آموزش الکترونیکی پارادایم جدید در عصر اطلاعات. ماهنامه علوم و فناوری اطلاعات. دوره ۲۱، شماره ۱: ۴۴-۳۲. ۱۳۸۴.

2- Cheryl, P..D. A descriptive study to identify deterrents to participation in employer-provided e-learning [dissertation]. Minneapolis: University of Capella; 2004.

3- Derouin, R. E. E-learning in organization. J Manag. 2005; 31 (1): 920-940.

4- Tinnerman, L. S. A comparative study between traditional and distance education instructional environment involving two graduate level learning disabilities class. Int J Instruct Technol Dis Learn. 2006; 3 (4): 31-42.

5- Laurillard, D. Rethinking university teaching: A framework for the effective use of educational technology. London: Rutledge Publication; 1993.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]

6- Lim, D. H. Perceived differences between classroom and distance education. J Educ Technol. 2004; 3(1); 11-20.
7- Lim, D. H & Kim, H. J. Motivation and learner characteristics affecting online learning application. J Educ Technol.2003; 31 (4); 423-439.
8- Zenger, A. Uehlei, C. Why blended will win? J Training Dev. 2001; 55 (2); 54-59.
9- Yoon, W & Lim, D. H. Strategic blending: A conceptual frame work to improve learning and performance. Int J Learn. 2007; 16(3): 475-489.
10- Dana, S. Blended Courses at the High School Level [dissertation]. Western Illinois University; 2009.
11- Nellman, S. W. A Formative evaluation of a high school Blended learning biology course. 2008. Available at: http// proquest /advance search/data base. Accessed Jan 17, 2010.
12- Stacey, E., & Gerbic, P. Effective blended learning practices: Evidence- based perspectives in ICT-facilitated education. Hershey, PA: IGI Global. 2009.
13- Bonk, C. J. & Graham, C. R. The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs, San Francisco: Jossey Bass / Pfeiffer. 2006.
14- Eddy, E. R. & Tannenbaum, S. I.; Transfer in an e-learning context, In Holton, E. F. & Baldwin, T. T. (Eds.), Improving learning transfer in organizations, pp 161-194, San Francisco, CA: John Wiley & Sons, Inc. 2003.
15- Akkoyunlu, B. Development of a scale on learner's views on blended learning and its implementation process. J Int High Educ. 2008; 11 (1); 26-32.
16- Akuz, H. I & Samsa, S. The effects of blended learning environment on the critical thinking skills of studend. J Soc Behav Sci. 2009; 1 (1); 1744-1758.
17- Yerasimou, T. Examing interactivity and flow in a blended course to advance blended learning practice [dissertation]. Indiana: University of Indiana; 2010.
18- Garrison, R. D & Vaughan, N. D. Blended learning in higher education: Framework, principles and guidelines. San Francisco: Jossey-Bass; 2007.
19- Khosrupoor, M. Encyclopedia of information science and technology. 2nd ed. United State: Information Science Reference; 2010.
20- Bersin, J. The blended learning book: Best practices, proven methodologies and lessons learned. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing; 2004.
21- Marquis, C. Webct survey discovers a blend of online learning and classroom-based teaching is the most effective form of learning today. AMA Real Estate: AMA Special Report; 2004.
22- Klein, H. J. Motivation to learn and course outcomes: The impact of delivery mode, learning goal orientation and perceived barriers and enablers. Pers Psychol. 2006;59: 665-702.
23- Rossett, A & Frazee, R. V. Blended learning opportunities. AMA Real Estate: AMA Special Report; 2006.
24- Driscoll, M. Web-based training creatinge-learning experience. 2nd ed. Sanfrancisco: University of Sanfrancisco; 2002.
25- Donnelly, R. Blended problem-based learning for teacher education: Lessons learnt. J Learn Med Technol. 2006;31 (2); 93-116.
26- Hwang, W. Y. Interaction and outer action in blended learning environments. J Educ Technol Soc. 2009;12 (2): 222- 239.
27- Delialioglu, O & Yildirim, Z. Student's perception on effective dimensions of interactive learning in a blended learning environment. J Educ Technol Soc. 2007;10 (2): 133-146.
28- Mobes, S & Weibelzahlm, S. Blended learning: Towards a mix for SMEs stakeholders and their priorities-workshop on blended learning. United Kingdom: Edinburgh; 2007.
29- Neshat Avar, R. Jahedi, F & Kajuri, J, editors. Current position and role of Blended Learning in medical education. Proceedings of the 2nd Conference of E-learning in Medical Education; 2009 jan 28-29; Tehran, Iran. Mashhad: Ferdowsi University Publications; 2009.
30- Zolfaqari, M, Sarmadi, M. R, Negarandeh, R, Zandi, B & Ahmadi, F, editors. Studying the satisfaction of Nursing and Midwifery students and teachers from applying blended learning system. Proceedings of the 3rd Conference of E-learning in Medical Education; 2010 Feb 16- 18; Mashhad, Iran. Mashhad: Ferdowsi University Publications; 2010.
31- El Mansour, B & Mupinga, D. M. Students' positive and negative experiences in hybrid and online classes. College Student Journal)serial online) 2007; 73 (5): 300-306. Available from: highbeam, Accessed Oct 16, 2008.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]

Develop and improve teaching and learning through blended learning Teaching Development and Improvement through Blended Learning

Karim Sevari[1], Maryam Falahi[2]

Abstract

Introduction: E-learning is being replaced with traditional methods. The e-learning also has its own limitations and cannot be replaced by traditional education, completely. The educational experts try to mix e-learning and traditional learning in different ways, despite the advantages and disadvantages of the both methods. This article aims to introduce and evaluate blended learning approach in the both teaching and learning process.

Methods: This article is a descriptive overview. This is a review article that is based on collecting data from electronic resources (Magiran, Scientific Information Database, Science Direct and, Google Scholar). The relative books and article were reviewed. In the period of time from 1993 to 2010, 33 from 48 related sources were used.

Result: Blended learning is an effective approach to enhance the learning effectiveness, easy access to educational materials, and increasing the cost-effectiveness. This method increases the learning attractiveness and gives educational opportunities to learners. Also, all learners do not educate in the same method and student difference consider in the process of learning.

Conclusion: The combined practices in education, gives greater freedom to educational experts to use the educational environment. So teaching development and improvement will be accrued. Applying this method is recommended to educators.

Keywords: Blended Learning, e-learning, Learning

1- Karim sevari. Associate professor of educational psychology of Payam-Noor University. E-mail: K_Sevari@pnu.ac.ir

2- Maryam, Falahi. Master's degree. Department of Instructional Technology. Allameh Tabataba'i University. E-mail: Falahi.maryam8@gmail.com

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-22]